ואפילו בעל החצר בבעל הגג אין יכול למחות. מע"ג דגבי זיז [שלפניו] החלון ליוצא לרשות הרבים לא שרינן במסכת עירובין (דף נמ:) להניח עליו גלגל כליס הנעשרים משום דמייתין למימר נפיל ואתי לאתויי והכא לא מייתין שמא יפול על רחבו של בעל החצר שהיו עומד כל שעה שמא הזיז ח"ו יפול עליו ויהרגנו אבל גבי גג לא שכיח להניח עליו גלגל הכא חיישי' למיפלא היה דבדבר התלוי לא מייתין לנפילה ומ"מ והיינו יכול בעל הגג להשתמש בזיז והא ליכא מעקה דלמר בפ"ק (לעיל ג:) הסמוך לחצר מבדו עושה לו מעקה גבוה מרובע חמות וי"ל כגון דהזיז נקרן זוית בסוף המעקה:

מאי אירא לחצר השותפין. פ"ה מאי חיישי לחצר השותפין שמוכיח לנעים משמע מתוך פירושו שהוא חיישי שמא בשותפות חצר וקשה לר"י לפירושו מדמסיק בתר הכי גלגל לפלוגי לחצר השותפין למר ניחא סוף סוף בעית לאיצטוועי מינאי משמע שהוא שותף וגרסה לר"י לפרש מאי חיישי לחצר השותפין שהוא מזיק לו שאינו מזיק לו גלגל מכאן ומכאן נמי ולפי' קשה לרשב"ם דל"ל למאי קאמר עד שידענא שהוא בעית כו' הוה ליה למימר קא משמע לן דבשני מקומות לא מצינא לאיצטוועי מינך וגרסה לי דמעיקרא דפריך מאי חיישי לא סלקא דעתיה שיש לו שותפות בחצר: **בבית לא בעינא לאיצטוועי מינך.**

פירוש כשמתה בעית מבל פירוש אחר שפ"ה כשאני בעית אין גרסה לרשב"ם להשתא נמי לא בעי לאיצטוועי בתשמיש בעית להא חלון דפתח אינו לא כנגד הפתח ולא כנגד החלון להא תנן (לקמן דף ס.) אין פותחין חלון כנגד החלון כו' לקמן

לפני רבי חייא אמר יגעת ופתחת (ו) יגע וסתום אמר רב נחמן ולסתום ויכול למחות: **גמ'** אמר רבי אסי אמר רבי מני ואמרי לה אמר רבי יעקב אמר רבי מני החזיק בטפח החזיק בד' מאי קאמר אמר אביי ה"ק [א]החזיק רוחב טפח במשך ארבע החזיק ברוחב ארבע: פחות מטפח אין לו חזקה ואינו יכול למחות: אמר רב הונא לא שנו אלא בעל הגג בבעל החצר [ב]אבל בעל החצר בבעל הגג יכול למחות ורב יהודה אמר אפילו בעל חצר בבעל הגג אינו יכול למחות לימא [ג]בהזיז ראיה קמיפלגי דמר סבר שמיה היזק ומר סבר לאו שמיה היזק לא דכולי עלמא שמיה היזק ושאני הכא דאמר ליה לתשמישתא לא חזי למאי חזי למתלא ביה מידי מהדרנא אפאי ותלינא ביה ואידך א"ל זימנין דבעיתת: **מתני'** [ד]לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין [ה]לקח בית בחצר אחרת לא יפתחנה בחצר השותפין [ו]בנה עליה על גבי ביתו לא יפתחנה לחצר השותפין אלא אם רצה בונה את החדר לפנים מביתו ובונה עליה על גבי ביתו ופותחה לתוך ביתו: **גמ'** מאי אירא לחצר השותפין אפילו לחצר חבירו נמי לא לא מיבעיא קאמר [ז]לא מיבעיא לחצר חברו דלא אבל לחצר השותפין דא"ל סוף סוף הא קא בעית אצטנועי מינאי בחצר קא משמע לן דאמר ליה עד האידנא בחצר הוה בעינא אצטנועי מינך השתא אפי' בבית נמי בעינא אצטנועי מינך ת"ר מעשה באדם אחד שפתח חלוניו לחצר השותפין ובא לפני ר' ישמעאל בר רבי יוסי אמר לו החזקת בני החזקת ובא לפני רבי חייא אמר יגעת ופתחת (ו) יגע וסתום אמר רב נחמן ולסתום

מזקה ויכול זה בעל חצר למחצה לזיז אם יצטרך כל שכן שיעשנה בו בעודנו תלוי בחוייו שלו. מי נמי הכי קאמרה מתני' אין לו חזקה לבעל הגג וגם אינו יכול למחות בבעל החצר אם בא לקבוע זיזין קמוך לכתלו דהא ליכא היזק לריה: **אלא בעל החצר.** יכול למחות בבעל הגג שלא יוציא זיז פחות מטפח בחצירו שמא יעשנה זיזין קמוך לכתלו דהא ליכא היזק לריה: **ורב יהודה אומר כו'.** טעמא מפרש לקמיה: **ומר סבר לא שמיה היזק.** רב יהודה. והלכך אינו יכול למחות בעל החצר בבעל הגג: **ושאני הכא דאמר ליה עד האידנא בחצר.** בעל הגג לבעל החצר לשום תשמיש לא שהוא שלנו ותעמוד עליו ותלקה בחציר בעלילה זו ולא חזי אלא למיתלי ביה שום חפץ: כי תלינא ביה מידי מהדרנא אפאי ותלינא. ולא אשתכל בחציריך: ואידך. בעל חצר אמר זימנין דבעיתת שלא יהא תלוי או קשור בזיז יפה ומעיינת ואגב הכי תשתכל בחציריך: **תניא** לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין. בחצר שיש לו שותפות בה אם אין לשאר שותפין שם חלונות: אפי' לחצר חבירו. של יחיד אין ראשי לפתוח משום היזק ראיה: לא מבעיא לחצר חבירו דלא. משום דאין לו חלק בה: אבל לחצר שותפין. שיש לו חלק בה הא מצי אמר ליה סוף סוף הא בעית אינצטנועי מינאי כשאני נכנס ויוצא בחצר כך הצנע עצמך כשחלונותי פתוחין: קמ"ל. דמצי א"ל השותף עד האידנא קודם פתיחת החלונות כשאתה בחצר הייתי צריך להצנע ממך וכשהיית בבית לא הייתי צריך להצנע. עכשיו אפי' כשאתה בבית צריך אני להצנע ממך בחצר מפני חלונותיך: שפתח. לחצר השותפין ולא מיחו ושוב מיחו: לך יגע וסתום. שאין חזקה עד ג' שנים: אמר רב נחמן

פחות מטפח אין לו חזקה. שאם ירצה בעל החצר לנעוץ שם בוהה משום לגל קפיד דבציר מטפח לא חשיב: **ואינו יכול למחות.** בגמרא מפרש מי אינו יכול למחות במי: **זיז.** הוא כעין נפר או רגם קורה הבולטו מן העלייה לחוץ ולאו לנעוץ בו תפליו: **גמ' מאי קאמר.** דמשמע דהכי קאמר שאם החזיק בהוא זיז מרוך טפח יכול להוציא כמו כן זיז מרבעה דכיון דהחזיק בזיז טפח החזיק נמי בחציעה: **הכי קאמר החזיק.** בזיז שהוא רוחב טפח בד' על ד' מוכך בזיז שהוא רחב בד' על ד' מוכך דכיון דהחזיק בזיז טפח החזיק נמי בחציעה: **שפתח חלונותיו.** והיה טוען שעשה ברשות בני חצר: **החזיק.** סבר לה לגלגל חוזר ואמר רב נחמן דכיון דבפניו[ג] החזיק ושתק אם אינך לומר דלגל עשה היה לו למחות. והיינו דאמרן בפירקין לעיל (דף מג.) כמאן דכרבי יהודה וכר' שמעון[ד] וכרבי יוסי דאמרי כל בפניו לגלגל חוזר ואין הלכה כן: **לך יגע וסתום.** לגל חוזר חזקה עד שלש שנים:

רעז א מיי' פ"ח מהל' שכנים הל' ג ועיי' בהגהות ובמ"מ סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' קנג סעיף ד:
רעח ב מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ו:
רעט ג מיי' שם פ"ט הל' ו סמג שם טוש"ע מ"מ סי' קנד סעיף ג:
רפ ד ה מיי' שם הל' ח טור ש"ע שם סעיף ו:
רפא ו מיי' שם פ"ו הל' ו סמג שם טוש"ע שם סעיף ב:
רפב ז מיי' שם פ"ח הל' ו סמג שם טוש"ע שם:

רבינו גרשום

למחות. ולעכב אדם בחבירו שלא יוציא בחצירו זיז טפח ואם פחות מטפח הוא אין לו חזקה בחצר שאינו חשוב. ואין יכול למחות בידו בעל החצר שלא יוציא בחצירו פחות מטפח שכיון שאין לו חזקה בכך מאי איכפת ליה: הכי קאמר. החזיק בטפח שיש לו בחצר חבירו זיז רחב טפח ובמשך ארכו ד' יש לו חזקה בחצר ברוחב ד' כנגד אורך כל הכותל שכיון שלא מיחה בו בעל חצר בזיז חשוב כזה בידוע שיש לו חזקה בחצר כנגד כל הכותל ברוחב אותו זיז: לא שנו. שאין יכול למחות אלא בעל הגג בבעל חצר שאין יכול בעל הגג לעכב לבעל החצר שלא ישים בחור שבכותלו זיז פחות מטפח אם הוא צריך לו שכבר אין לו חזקה: אבל בעל חצר בבעל הגג יכול למחות. שלא יוציא זיז פחות מטפח בחצירו בכותלו: מר סבר. רב הונא: שמיה היזק. להכי מעכב בעל חצר לבעל הגג שאגב שישהה מראש גגו וישתמש באותו זיז פחות מטפח שיקשור בו חבל או יתלה עליו [ישתכל] כלום ממנו בחצר ור"י סבר לאו שמיה היזק: ושאני הכא דאמר ליה בעל הגג לבעל חצר לתשמיש לא חזי ההוא זיז פחות מטפח שאין ראוי לעמוד עליו ולא חזי אלא למיתלי ביה שום חפץ: כי תלינא ביה מידי מהדרנא אפאי ותלינא. ולא אשתכל בחציריך: ואידך. בעל חצר אמר זימנין דבעיתת שלא יהא תלוי או קשור בזיז יפה ומעיינת ואגב הכי תשתכל בחציריך: **פיסקא** לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין. בחצר שיש לו שותפות בה אם אין לשאר שותפין שם חלונות: אפי' לחצר חבירו. של יחיד אין ראשי לפתוח משום היזק ראיה: לא מבעיא לחצר חבירו דלא. משום דאין לו חלק בה: אבל לחצר שותפין. שיש לו חלק בה הא מצי אמר ליה סוף סוף הא בעית אינצטנועי מינאי כשאני נכנס ויוצא בחצר כך הצנע עצמך כשחלונותי פתוחין: קמ"ל. דמצי א"ל השותף עד האידנא קודם פתיחת החלונות כשאתה בחצר הייתי צריך להצנע ממך וכשהיית בבית לא הייתי צריך להצנע. עכשיו

הגהות הב"ח

(א) גמ' ופתחת לך יגע: (ב) רשב"ם ד"ה מאי חיישי וכו' לפי' יחיד נמי כל"ל ותיבת לחוץ נמחק: (ג) ד"ה אבל וכו' ניתך וכי היינו לא בעינא בעיגא וכו': (ד) בא"ד כשמתה בבית נמי בעינא:

(ה) [בעיי ב:], ג) [שיך לסוש"ל], ג) [דבפניו רש"ל], ד) [ל"ל בר רבין],

ונסתום. לס החזיק בחלון ג' שנים בחצר השותפין ובא חבירו וסתמו שבנה כותל בנגדו והוא שתק לחלטר הויא חזקה לזה הסותם שלא יפתח עוד חבירו חלא כרצותו וחזקה ג' שנים שהיה חלונו פתוח היכא כלוס מלחר שתחק כשסתמו זה: **שלין לזה עשוי שסותמין לזרו נפניו ושופק.** ומדשתק חודוי חודי ליה דשלא כדין החזיק מעיקרא: **שמרכה עליהן לס הדרך.** ברוב בני חלה יוחלין וכהנחן עכשיו בחלר יותר מבחלה ולינה לניעות כלחטיקרא: **והלה מרכה עליהן לס הדרך.** בנגין עלייה זו שלא היתה לס קולה לן והוה מכנים לחוכה לייורין לבד ליורין שבניתו לחצר השותפין. פירוש לפלוני לחצר השותפין (ו) שלא יכנס ממנו לחלר השותפין (א): **ראוין** הללו שתשרה שבינה עליהם. מסיפיה דקחלי לריש לכחיב ותהי עליו רוח חלהים נפלה

א ולסתום לאלתר הוי חזקה שאין אדם עשוי שסותמים אורו בפניו ושותק: לקח בית בחצר אחרת לא יפתחנה בפני השותף, שמא טעמא מפני שמרבה עליהם הדרך, ואפילו פתח בית בחצר אחרת לא יפתח בפני השותף, שמא טעמא מפני שמרבה עליהם סיפא אלא אם רצה בונה את החדר לפנים מביתו ובונה עלייה על גבי ביתו והלא מרבה עליו את הדרך אמר רב הונא מאי חדר שחלקן (ו) בשנים ומאי עלייה אפתאי: **מתני'** דלא יפתח אדם לחצר השותפין פתח בנגד פתח וחלון בנגד חלון היה קטן לא יעשנו גדול אחד לא יעשנו שנים אבל פותח הוא לרה"ר פתח בנגד פתח וחלון בנגד חלון היה קטן עושה אותו גדול ואחד עושה אותו שנים: **גמ'** מנהני מילי א"ר יוחנן דאמר קרא וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו מה ראה שאין פתחי אהליהם מכוונין זה לזה אמר ראוין הללו שתשרה עליהם שכינה: היה קטן לא יעשנו גדול: סבר רמי בר חמא למימר בר ד' לא לישוייה בר תמניא דקא שקיל תמניא בחצר אבל בר תרתי לישוייה בר ארבעה שפיר דמי א"ל רבא מצי א"ל בפיתחא זוטרא מצינא לאצטנועי מינך בפיתחא רבה לא מצינא אצטנועי מינך: אחד לא יעשנו שנים: סבר רמי בר חמא למימר בר ארבעי לא לישוייה תרי בני תרתי תרתי דקא שקיל תמני בחצר אבל בר תמני לישוייה בני ארבעי ארבעי שפיר דמי א"ל רבא מצי אמר ליה בחד פיתחא מצינא אצטנועי מינך בתרי לא מצינא אצטנועי מינך: אבל פותח הוא לרה"ר פתח בנגד פתח: דא"ל סוף סוף הא בעית אצטנועי מבני רה"ר: **מתני'** אין עושין חלל תחת רה"ר בורות שיחין ומערות ר"א מתיר כדי שתהא עגלה מהלכת וטעונה אבנים אין מוציאין זיזין וגזוזטראות לרה"ר אלא אם רצה כונס לתוך שלו ומוציא לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות הרי זו בחזקתה: **גמ'** זימנין דמפחית ולאו אדעתיה: אין מוציאין זיזין וגזוזטראות וכו': ר' אמי הוה ליה זיזא דהוה נפיק למבואה וההוא גברא נמי הוה ליה זיזא דהוה מפיק לרה"ר (הוו קא מעכבי עליה בני רה"ר) אתא לקמיה דר' אמי א"ל זיל קוץ אמר ליה והא מר נמי אית ליה דידי למבואה מפיק בני מבואה מחלין גבאי דידך לרשות הרבים מפיק מאן מחיל גבך: ר' ינאי הוה ליה אילן הנוטה לרשות הרבים הוה ההוא גברא דהוה ליה נמי אילן הנוטה לרשות הרבים אתו בני רשות הרבים הוו קא מעכבי עילויה אתא לקמיה דר' ינאי א"ל זיל

לקח בית בחצר אחרת לא יפתחנה לחצר השותפין. פירוש לפלוני לחצר השותפין (ו) שלא יכנס ממנו לחלר השותפין (א): **ראוין** הללו שתשרה שבינה עליהם. מסיפיה דקחלי לריש לכחיב ותהי עליו רוח חלהים נפלה

רבינו גרשום (המשך)

מאי בונה את החדר ואת העלייה דקאמר לא עלייה ממש אלא שחלק חדרו לשנים וחלק החיצון קרוי חדר ומאי עלייה דקאמר אפתא שקורין אפלדי"ץ והיינו חלק הפנימי ושוכר האחר לדירה. ואי אמרת והלא מרבה עליהם הדרכים לא מצי אמרת דכשם שאם היו לו בני בית לזה יותר מן השותפין אחרים לא היו יכולין לעכבן שלא יכנסו ושלא יצאו בחצר כך עכשיו כיון שלא בנה בנין יותר אלא שהיה כמו שהיה וחלקו לשנים והכניס דיורין בחלק האחד אין יכולין לעכבו: **פיסקא.** שלא היו מכוונין זה כנגד זה. מפני היזק ראיה: אם היה קטן. הפתח: ו) דקא שקיל ח' אמות בחצר דאיכא בית שיעור ב' פתחים: אבל בר תרי (טפח בכ"י) אמות. לישויה בר ארבע אמות (טפח בכ"י) רוחב שפיר דמי דסוף סוף לא שקיל אלא ד' אמות ככל פתח שהוא פחות מח' אמות (טפח בכ"י). ואם הפתח פחות מח' וחלקן לשני פתחים לכל פתח יש לו ד' אמות ושהוא בו ח' אע"פ שלא נחלק לשנים יש ח' אמות: אבל בר תמני. שיש לו ח' אמות לישויה תרי פתחים שפיר דמי דסוף סוף לא שקלי אלא ח' אמות בחצר כדמעיקרא: מצי אמר ליה. בחר פיתחא מצינא דאיצטנועי מינך שאני משתמש כשהוא נעול: בתרי פתחי לא מצינא איצטנועי. שכשהאחד נעול השני פתוח: אבל פותח הוא לרה"ר פתח בנגד פתח דא"ל סוף סוף כו': **פיסקא** ור"א מתיר. ובלבד שיכסנו כסוי חזק כדי שהתא עגלה כו': רבנן. האסרי מאי טעמא והלא הכסוי חזק סברי דזימנין דמפחת. שיחליש מתוכו ולאו אדעתיה דהאי שיהא רעוע: זיזין. יבורנ"ש: גזוזטראות. קורות: לרה"ר. דליתניהו כל בני רה"ר גבי הדדי דליתחלי ליה: לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות שיוצאין לרה"ר הרי זו בחזקתה ואין צריך לקרוץ:

רפנ א מיי' פ"ו מהל' מכל' שכנים הל' ז סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' קנד סעיף יב:
רפד ב ג מיי' פ"ה שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:
רפה ד מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ג:
רפו ה מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף ד:
רפז ו מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ג:
רפח ז ח ט מיי' שם הל' י ופ טוש"ע שם סעיף ד:
רפט י מיי' פי"ג מהל' מזק ממון הל' כ סמג עשין שם טוש"ע מ"מ סי' מח סעיף ג:
רצ כ מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סעיף ב:
רצא ל מיי' שם הל' כה טוש"ע שם סעיף ב:
רצב מ מיי' שם הל' כג טוש"ע שם סעיף ג:

מוסף רש"י

שאין פתחי אהליהם מכוונין זה לזה. שלא יהא נתון לחבל חבירו (במדבר כד ב). **כדי שתהא עגלה מהלכת.** לח תקרמה מזוזה כל כך מוחר, ולח"ג כשופה שחלגיע ופחמת (לעיל כז:). אין מוציאין זיזין וגזוזטראות לרה"ר. לחבל כוחות בית לא יועיל לחבל קורות חקרמו לרה"ר. **חבל** לח רוחה כותם בינו לחוך שלו ומועיל לחבל קורותיו לחוך (לעיל כג.). **הרי זו בחזקתה.** שבית דין טוענין לו שהרחשון כחם לחוך שלו חו שחפיחם עם הרבים (שם).

מוסף תוספות

א. שהיום ומחר ישכיר אותם לאנשים ונמצא מרבה עליו את הדרך וכו' [ר]אין לפרש שלא יפתח לו פתח בחצר, דהא לבית דידיה פשיטא, דהא לבית דידיה תני בסיפא אחד לא יעשנו שנים, כל שכן בבית אחר שלא היה לו חלק בחצר ונכשהיו קנאו שלא יעשה שם פתח בחצר. מוס' ר"י.

רבינו גרשום

ולסתום. שאם יש לאדם חלון בחצר חבירו ובונה בעל חצר כנגדו וסותמו בפנים. אם לא מיחה לאלתר בעל חלון (שעה) לאלתר הרי חזקה לבעל חצר לסותמו: לקח. אחד מן השותפין: בית בחצר אחרת לא יפתח לחצר השותפין. מפני שמרבה על השותפין דריסת רגל של אותן שיהיו דרין באותו בית מה שלא היה שם קודם לכן: בנה עלייה על גבי ביתו ורוצה לשוכרה לבית דירה לא יפתח לה פתח בחצר השותפין מפני שמרבה עליהם הדרך: אלא אם רוצה כו'. מפרש בגמ'. והלא מרבה על הדרך.

דהשתא בונה עלייה מה שלא היתה שם קודם לכן ומשים בה דיורין אע"פ שפותחה בתוך ביתו מרבה עליהם הדרכים. אלא מחלין לי בני מבואה. דיחידים נינהו ומצי מחלי: הוו מעכבי עילויה. בני רה"ר שנופיו מזיקין לגמל ורוכבו:

ו) נרחה לסרוס ליון על הגמ' דסבר רמי בר חמא למימר דבר ד' לח לישוייה בר חמניא דקא שקיל וכו'.

זיל האידנא ותא למחר בליליא שדר קצייה לההוא דידיה למחר אתא לקמיה א"ל זיל קוץ א"ל הא מר נמי אית ליה א"ל זיל חזי אי קוץ דידי קוץ דידך אי לא קוץ דידי לא תקוץ את מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר ניחא להו לבני רה"ר דיתבי בטוליה כיון דחזא דקא מעכבי שדר קצייה ולימא ליה זיל קוץ דידך והדר אקוץ דידי משום דריש לקיש [א]דאמר [1]התקוששו וקושו קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים: אבל אם רצה כונס לתוך שלו ומוציא: איבעיא להו כנס ולא הוציא מהו שיחזור ויוציא ר' יוחנן אמר [א]כנס מוציא וריש לקיש אמר כנס אינו מוציא א"ל רבי יעקב לר' ירמיה בר תחליפא אסברה לך להוציא כ"ע לא פליגי דמוציא כי פליגי להחזיר כתלים למקומן ואיפכא איתמר ר' יוחנן אמר אינו מחזיר וריש לקיש אמר מחזיר ר' יוחנן אמר [ב]אינו מחזיר משום דרב יהודה [ב]דאמר רב יהודה [ג]מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו וריש לקיש אמר מחזיר הני מילי היכא דליכא רווחא הכא הא איכא רווחא: לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות הרי היא בחזקתה: אמר רב הונא [ד]נפלה חוזר ובונה אותה מיתיבי [ה]אין מסיידין ואין מכיירין ואין מפייחין בזמן הזה [ו]לקח חצר מסוידת מכוירת מפויחת הרי זו בחזקתה נפלה אינו חוזר ובונה אותה איסורא שאני ת"ר [ג]לא יסוד אדם את ביתו בסיד ואם עירב בו חול או תבן מותר ר"י אומר עירב בו חול הרי זה טרכסיד ואסור תבן מותר ת"ר [ד]כשחרב הבית בשניה רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין נטפל להן ר' יהושע אמר להן בני מפני מה אי אתם אוכלין בשר ואין אתם שותין יין אמרו לו נאכל בשר שממנו מקריבין על גבי מזבח ועכשיו בטל נשתה יין שמנסכין על גבי המזבח ועכשיו בטל אמר להם א"כ לחם לא נאכל שכבר בטלו מנחות אפשר בפירות פירות לא נאכל שכבר בטלו בכורים אפשר בפירות אחרים מים לא נשתה שכבר בטל ניסוך המים שתקו אמר להן בני בואו ואומר לכם שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר שכבר נגזרה גזרה ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר [ה]שאין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה דכתיב [2]במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו אלא כך אמרו חכמים [ו][י]סד אדם את ביתו בסיד ומשייר בו דבר מועט וכמה אמר רב יוסף [ח]אמה על אמה אמר רב חסדא [ט]כנגד הפתח [י]עושה אדם כל צרכי סעודה ומשייר דבר מועט מאי היא אמר רב פפא כסא דהרסנא [כ]עושה אשה כל תכשיטיה ומשיירת דבר מועט מאי היא אמר רב בת צדעא שנאמר [3]אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי וגו' מאי על ראש שמחתי אמר רב יצחק [ל]זה אפר מקלה שבראש חתנים א"ל רב פפא לאביי [ז]היכא מנח לה [מ]במקום תפילין [ח]שנאמר [4]לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר [ט][נ]וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה שנאמר [5]שמחו את ירושלים וגו' תניא אמר ר' ישמעאל בן אלישע מיום שחרב בית המקדש דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין אלא [ס]אין גוזרין גזרה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה ומיום שפשטה מלכות הרשעה שגוזרת עלינו גזירות רעות וקשות ומבטלת ממנו תורה ומצות ואין מנחת אותנו ליכנס לשבוע הבן ואמרי לה לישוע הבן דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא אשה ולהוליד בנים ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו אלא [י]הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין:

הדרן עלך חזקת הבתים

זיל האידנא. שהיה רוצה לקשט עצמו תחלה כדלקמן: **אי קוץ דידי.** אם שלי קצוץ כבר: **כיון דחזא דמעכבי.** הבין שבשביל כבודו שותקין על שלו: **ולימא ליה זיל קוץ כו'.** ואמאי א"ל זיל האידנא כו': **התקוששו.** הסר קש מבין עיניך תחלה כמו לקושש קש (שמות ה). כלומר קשוט עצמך: **איבעיא להו כנס.** לתוך שלו ולא הוציא עכשיו זיזין מהו שיחזור ויוציא לאחר זמן מי אמרינן דויתרה לבני רה"ר ואבד כחו או לא: [א] **וריש לקיש אמר כנס אינו מוציא.** קס"ד לא יוציא עוד זיזין דאבד כחו: **ואיפכא איתמר.** דמוקמינן לרבי יוחנן כר"י דהלכתא כוותיה וקי"ל כרב יהודה בהך: **מצר.** שבין שתי שדות שהחזיקו בו והלכו נמי הרי החזיקו בהך כניסה: **איכא רווחא.** כשיחזיר כתלים למקומן אכתי איכא כל רוחב רה"ר וסתם רה"ר מרווח הוא: ה"ג **אמר רב הונא נפלה כו'** אי נמי **ואם נפלה.** ולא גרס שאם נפלה: **חוזר ובונה אותה.** להוציא זיזין כבתחלה: **אין מסיידין.** בית משום אבל בית המקדש: **ואין מכיירין.** צורות שצר בסיד. וי"מ דהיינו נמי סיוד אלא שהכיור לבן יותר: **מפייחין.** צורות של מיני צבעונים: **נפלה אינו חוזר כו'.** אלמא כל בנין שאינו רשאי לעשות בתחלה אם היה לו ונפל אינו חוזר ובונה. וגבי הוצאת זיזין לרה"ר נמי כיון דאי אפשר להוציא בתחלה אם נפל אינו חוזר ומוציא: **איסורא שאני.** מהיזיקא: **חול או תבן.** מכהה לבנונו: **טרכסיד.** בנין חזק וטוב ואף על פי שמשחיר קצת אסור: **אפשר בפירות.** ויפה אמרת ונפרוש גם מן הלחם: **בפירות אחרים.** שאין מביאים ביכורים אלא מז' המינין: **שכבר נגזרה גזירה.** חורבן ונתחייבנו להתאבל דכתיב שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה (ישעיה סו): **במארה אתם נארים.** קבלתם עליכם בגזירת ארור להביא המעשר אל בית האוצר כדכתיב במלאכי (ג) הביאו את כל המעשר וגו' ואעפ"כ ואותי אתם קובעים אתם גוזלים את המעשר ואת התרומה כדכתיב התם ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה: **הגוי כולו.** כלומר וכל הקהל כולו קיבלו את הגזירה ומסתמא אם לא היו כולן יכולין לעמוד בה לא היו מסכימין ורובן כולן. אלמא לא חשיבא גזירה אא"כ רובן יכולין לעמוד בה: **אלא כך אמרו חכמים כו'.** מסקנא דמילתיה דרבי יהושע היא: **כסא דהרסנא.** קערה של מאכל דגים מטוגנין בשמן בסולת: **בת לידעא.** טנפ"ל שרגילות לסוד שם ולהסיר[כ] שערן: **שנאמר אם אשכחך וגו'.** אכולהו קאי: **אפר מקלה.** אפר הכירה השרופה באש קרוי כן. ומשום דאיכא אפר פרה נמי הוצרך לפרש כן: **פאר תחת אפר.** מכלל שהיו רגילין ליתן אפר במקום פאר דהיינו תפילין כדכתיב פארך חבוש עליך (יחזקאל כד): **לשבוע הבן.** מילה שהיא לסוף

ז': **ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו.** בענין טוב ולא ע"י עובדי כוכבים ומזלות לא יבטלו עוד: **אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין.** במה שלוקחין נשים שאינם סבורים שיש איסור בדבר: **ואל יהיו מזידין.** דמשום דלא יוכלו לעמוד בה יבטלוה ונמצאו מזידין הלכך לא גזרינן:

הדרן עלך חזקת הבתים

נפלה אינו חוזר ובונה אותה. השתא ס"ד דבית שבנה בזמן שבהמ"ק קיים ונפלה חוזר ובונה וכשלקח חצר המסוידת הרי זו בחזקתה דכל זמן שהיא קיימת יש לנו לתלות שהיתר עשה בזמן שבהמ"ק קיים אבל כשנפלה תלינן שבאיסור נעשית לאחר חורבן [א] ומש"ה פריך ארב הונא אמאי חוזר ובונה אותה כיון דנפלה אית לן למיתלי שבאיסור הוצא ומשני איסורא שאני דאפי' ודאי נבנה בהיתר כי נפלה אסור לבנותה ולסייד [ב]: **מים לא** נשתה [וכו'] שתקו. וא"ת אמאי לא אהדרו דאפשר במי בורות דפסולין לניסוך כדמשמע בסוכה (דף מח.) ואומר ר"י דדבר דהוי ממין שעושין בו ניסוך חשיב כמו דבר עצמו דאי לאו הכי תקשה דישתו יין מבושל דפסול לנסכים ואין להקשות דאפשר במי תותים ויין תפוחים שלא היו יכולין לסבול [ב] שלא לשתות בלא מים: **דין** הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא נשים. תימה הכתיב פרו ורבו ושמא על אותן שכבר קיימו פריה ורביה קאמר והיינו זרעו של אברהם כלה שלא יוליד אלא בן ובת: **מוטב** שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. בדבר שאין ידוע אם יקבלו כשנמחה בהן אם לאו צריך למחות כדמוכח בפ' במה [בהמה] (שבת דף נה. ושם ד"ה ואע"ג) דאמרה מדת הדין [ג] אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי ונענשו אבל בדבר שאנו יודעים בבירור שלא יקבלו אמרינן מוטב שיהיו שוגגין וכו' [ל] [ג]:

הדרן עלך חזקת בתים

עין משפט נר מצוה

רצג א ב ג מיי' פי"ג מהל' נזקי ממון הל' כד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תיז סעיף ב:

רצד ד מיי' שם הל' כה טוש"ע שם סעיף ג:

רצה ה ו ז ח ט מיי' פ"ה מהל' תענית הל' יב סמג עשין מד"ס ג טוש"ע או"ח סי' תקס סעיף א:

רצו י כ ל מ מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף ב [וברב אלפס תענית דף קעט:]

רצז נ טוש"ע או"ח סי' תקנד סעיף כה:

רצח ס מיי' פ"ב מהל' ממרים הלכה ה סמג עשין קיא:

מוסף רש"י

מיצר שהחזיקו בו רבים. לעשותו להן דרך, אסור לקלקלו. ואע"פ שהוא של יחיד (לעיל כו:) שהשווהו ותקנוהו להילוך והבעלים ידעו ושתקו, דודאי לרבים מחל (לקמן ק.). **לא יסוד אדם את ביתו בסיד.** לאחר חורבן, משום אבילות של ירושלים (שבת פ:). **חול או תבן.** שלא יהא לבן כל צרכו (שם). **טרכסיד.** סיד חזק ומתקשה יותר משאם לא עירב בו (שם). **פאר תחת אפר.** ש"מ במקום תפילין דכתיב בהו (יחזקאל כד) פארך חבוש עליך אמרינן אלו תפילין, ומתרגמינן נמי טוטפתך הויין עלך, והיכא מניחין תפילין במקום שמוחו של תינוק רופף (תענית טז.). **הנח להם לישראל.** בדבר שהרגילו בו ולא יחזרו בהם, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. לעבור כשידעו ולא ימיחו בכך (ביצה ל.).

הדרן עלך חזקת הבתים

רבינו גרשום

כיון דחזי דמעכבי. להאי אמר ש"מ דלא ניחא להו ומשום יקרא דידי שתקו: איבעיא להו כנס לתוך שלו ולא הוציא. זיזין באותה פעם באותה כניסה מהו שיחזור ויוציא לאחר זמן. מי אמרי' כיון דלא הוציא בתחלה בההיא כניסה ויתרה לבני רה"ר אי לא: ר' יוחנן אמר. לרשותו מוציא בה זיזין כל זמן שירצה. וריש לקיש אמר כנס ולא הוציא לאלתר אינו מוציא שוב: להחזיר כתלים למקומן. כמו שהיה: אבל רה"ר מצר שהחזיקו בו [רבים]. שכבר דשין באותה כניסה: ה"מ. דאסור לקלקלו היכא דליכא רווחא טפי ברה"ר: אין מכיירין. שאין עושין ציור מן הסיד עצמו כמו שעושין בנאין: אין מפייחין. שאין מלבין הבית לאחר שמצויר בזמן הזה מפני איבול בהמ"ק: אין חוזר ובונה אותה. באותו סיד וכיור: איסורא שאני. שאסרו חכמים מפני איבול: אבל אם (כן) עירב בו חול. שלא יהא לבן כל כך: הרי זה טרכסיד. השביחו מפני שאע"פ ששחור כמעט נעשה חזק ונדבק ביותר: אפשר בפירות אחרים. שלא היו מביאין בכורים אלא משבעת המינין: שתקו. שא"א לחיות בלא מים: במארה אתם נארים. כשאתם גוזרים מארה גזרה ואותי אתם קובעין בהם בהסכמתכם. אי איכא הגוי כולו שיכולין לעמוד בה אין. מקוימת הגזירה ואי לא לא: בת צדעא. [א] שלא תזבין צדעא בשרק שלא תיתפור ממנה שיער: כנגד הפתח. כדי שתהא נראה: לשבוע הבן. שעושין לסוף שבעה: שיהיו שוגגין. שיבטלו אותו דין בשוגג ואל יהיו מזידין שאם נגזור גזירה יהיו מבטלין אותה במזיד שלא יהיו יכולין לעמוד בה שלא לישא אשה: הדרן עלך חזקת הבתים

[א] אולי צ"ל שלא תעביר לדעא בשרק כדי שתיפול ממנה שער.

מסורת הש"ס

א) סנהדרין יח. יט. ב"מ קז:, ב) ב"ק כח. לעיל יב. כו: לקמן ק., ג) שבת פ: [תוספתא סוטה פט"ו], ד) [תוספתא שם], ה) ע"ז לו. הוריות ג: [ב"ק עט:], ו) [תוספתא פ"ב], ז) [תענית טז.], ח) [תיבת שנאמר ליתא ברב אלפס], ט) [שם בתוספתא תענית ל:], י) [שבת קמח: ביצה ל.], כ) בע"י: כדי להסיר, ל) [וע"ע תוס' ע"ז ד. ד"ה שהיה בידם],

תורה אור השלם

1 הִתְקוֹשְׁשׁוּ וָקוֹשּׁוּ הַגּוֹי לֹא נִכְסָף: צפניה ב א

2 בַּמְּאֵרָה אַתֶּם נֵאָרִים וְאֹתִי אַתֶּם קֹבְעִים הַגּוֹי כֻּלּוֹ: מלאכי ג ט

3 אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלִָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלִַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי תהלים קלז ה-ו

4 לָשׂוּם לַאֲבֵלֵי צִיּוֹן לָתֵת לָהֶם פְּאֵר תַּחַת אֵפֶר שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן תַּחַת אֵבֶל מַעֲטֵה תְהִלָּה תַּחַת רוּחַ כֵּהָה וְקֹרָא לָהֶם אֵילֵי הַצֶּדֶק מַטַּע יְיָ לְהִתְפָּאֵר: ישעיהו סא ג

5 שִׂמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלִַם וְגִילוּ בָהּ כָּל אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ: ישעיהו סו י

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה וריש לקיש אמר כנס אינו מוציא. נ"ב [חסר ההתחלה ונשאר זה הלשון] ומאן דקא מיבעי ליה נמי לא קא מיבעי ליה אלא בלהחזיר כו' והכי קא מיבעי ליה הא דתנן אלא אם רצה כונס לתוך שלו ומוציא ומשכנס מחל לבני רה"ר ושוב אינו יכול להחזיר כתלים למקומן אלא מוציא זיזים בלבד או דלמא ה"ק כונס לתוך שלו ומוציא והתם הוא כיון דכבר הוציא זיזין אינו מחזיר כתלים למקומן דכבר מחל לבני רה"ר אבל אם לא הוציא הזיזין עדיין אלא כנס בלבד מחזיר כתלים למקומן ומאי דקאמר מהו שיחזור ויוציא ה"פ מי נימא דמוציא זיזין וא"כ שוב לא יחזיר הכתלים למקומן או דלמא אינו מוציא לפי שמחזיר הכתלים למקומן וממילא אם הוציא שוב אין יכול להחזיר ובזה לא נצטרך לפרש דמאי דקאמר ואיפכא איתמר משום דר' יוחנן מוקמינן כרב יהודה כמו שפירש רשב"ם: (ב) תוס' ד"ה מים וכו' שלא היו יכולין לסבול בלא שתיית מים הס"ד: (ג) ד"ה מוטב וכו' דאמרה מדת הדין רבש"ע אם לפניך:

לעזי רש"י

טנפ"ל [טינפל"א]. צדעה, צדעות.

מוסף תוספות

א. אלמא נהי דתלינן בהתירא לגבי גופיה אבל נסתרה לחזור ולבנותה לא תלינן להתירא. ריטב"א.

ב. וטעמא דמילתא [דאזלינן גבי ממונא לקולא] דכיון דכי לא נפלה הרי זו בחזקתה כי נפלה נמי בחזקתה קיימא דהעמד דבר על חזקתו. יד רמה.

ג. כדאמרינן בהמביא כדי יין (ביצה ל.) ובפ' שואל (שבת קמח:) תוס' שבת נה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

המוכר את הבית [א] לא מכר יציע ואע"פ שהיא פתוחה לתוכו [ב] ולא את החדר שלפנים הימנו [ג] ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים ר' יהודה אומר אם יש לו צורת פתח אע"פ שאינו גבוה י' טפחים אינו מכור: **גמ'** מאי יציע הכא תרגימו אפתא רב יוסף אמר [ד] בדקא חלילה למאן דאמר אפתא לא מזדבנא כ"ש בדקא חלילה לא מזדבנא למ"ד בדקא חלילה אבל אפתא מזדבנא תאני רב יוסף שלש שמות יש לו יציע צלע תא יציע דכתיב [1] היציע התחתונה חמש באמה רחבה צלע דכתיב [2] והצלעות צלע אל צלע שלש ושלשים פעמים תא דכתיב [3] והתא קנה אחד אורך וקנה אחד רחב ובין התאים חמש אמות ואי בעית אימא מהכא (א) כותל ההיכל שש והתא שש כותל התא חמש אמר מר זוטרא [ה] והוא דהוי ארבע אמות אמר ליה רבינא למר זוטרא לדידך דאמרת עד דהוי ארבע אמות אלא מעתה גבי בור [ו] דתנן לא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו עומקא ורומא ה"נ אי הוו ארבע אמות אין אי לא לא הכי השתא התם הא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד הכא אידי ואידי חדא תשמישתא היא אי הוי ד' אמות חשיב ואי לא לא חשיב: ולא את החדר שלפנים הימנו: השתא יציע לא מיזדבן חדר מיבעיא

לא

המוכר את הבית. סתם: **יציע.** בגמרא מפרש. ואינו בכלל בית אע"פ שפתוח היציע לתוכו של בית דאיכא למימר דכיון דתשמישו לבית מכרו עם הבית אפ"ה אינו מכור: **ולא את החדר.** אע"פ שהוא לפנים מן הבית ופתוח לתוכו ודריסתו לבית דכיון דאין תשמישו כשל בית שאינו עשוי אלא להצניע שם חפציו לשמור כמין תיבה הלכך אינו בכלל בית: **בזמן שיש לו מעקה כו'.** הוי חשוב בפני עצמו ולא בטיל אגב בית: **גמ' אפתא.** אפנטמ"ן בנין נמוך אצל הבית מצדו או מאחוריו: **בדקא חלילה.** איהו נמי כמין אפתא סמוך לבית אלא שעשוי חלונות חלונות לנוי לודר"ש בלע"ז והיינו לשון חלילה על שם שכתליו חלול כל סביביה ועשוי חלונות כן נראה בעיני: **כ"ש בדקא חלילה.** דאינו מכור דאין תשמישו דומה לתשמישו של בית כלל שהרי לנוי עשוי ולהקר שם: **אבל אפתא.** שהוא סתום כבית דמי תשמישו לתשמיש דבית טפי ומזדבנא בכלל בית: **היציע התחתונה וגו'.** ג' היו זו על גב זו כו' (ג) וכל אחת ואחת מרחבת אמה מחברתה בשביל שהיו כונסין את החומה אמה להושיב ראשי קורות של תקרה המפסקת בין יציע ליציע כדכתיב [מ"א ו] כי מגרעות דהיינו כניסת החומה נתן לבית סביב לבלתי אחוז בקירות הבית כלומר שלא יצטרך לנקוב את קירות הבית לתחוב שם ראשי קורות: **דכתיב.** ביחזקאל: **הצלעות צלע אל צלע וגו'.** ופשטיה דקרא בתאים מיירי: **קנה אחד אורך וגו'.** היינו שש אמות שכן מדת הקנה כדמפרש ביחזקאל (מ) ואיציע התיכונה קאי דהויא שש אמות: **ואיבעית אימא מהכא.** נפקא לן דתא היינו בנין שאחורי בית דהיינו יציע דקחשיב תא אחורי ההיכל: **כותל ההיכל שש כו'.** משנה במסכת מדות דקחשיב אורך ההיכל מן המזרח למערב מאה אמה כותל האולם חמש כו' ומדקא חשיב תא לבסוף ש"מ היינו יציע: **כותל ההיכל שש.** עובי הכותל שאחורי בית קדשי הקדשים: **והתא שש.** חללו של תא מן המזרח למערב: **וכותל התא.** כותל מערבי שלו עביו חמש: **אמר מר זוטרא.** הא דתנן לא מכר את היציע והוא דאיכא ד' אמות על ד' אמות חשוב בפני עצמו ואי לא לא: **לא את הבור.** סיפא דמתני' דהמוכר את הבית לא מכר את היציע היא וקאמר דגם את הבור ואת הדות אינו בכלל בית: בור בחפירה. דות בבנין: **אע"פ שכתב לו.** בית זה אני מוכר לך ועומקה ורומה דלא אתא לרבויי אלא עליות ומעקה וקרקעית הבית שאם רצה מוכר לחפור תחת הבית לוקח מעכב עליו: **ה"נ.** גבי בור ודות אי הוי ד' אמות אינו מכור ואי לא לא חשיב בפני עצמו ומזדבן בהדי בית בתמיה והלא סתם בור לא הוי ארבע אמות רוחב דבור קצר הוא: **בור ודות תשמישתא לחוד.** שעמוקים הם ותשמישן למים ובית תשמישתא לחוד (ד) לפיכך אינו בכלל בית אע"ג דלא הוי ד' אמות אבל יציע ובית חדא תשמישתא הוי הוא מקום דירה: **לא חשיב.** ובטיל לגבי בית: **השתא יציע.** שתשמישתה שוה לגמרי לשל בית אמרת לא מיזדבן להדי בית: **חדר.** העשוי לשמירת ממונו ואין (א) דומה התשמיש לשל בית לא כל שכן ואמאי איצטריך למיהדר ולמיתניה:

לא

המוכר את הבית. תני רב יוסף ג' שמות יש לה יציע צלע ותא. איציע דקרא קאי דיציע דמתני' כבר פירש רב יוסף גופיה דהוי בדקא חלילה ויציע דבהמ"ק לא מצינו בשום מקום שהיה עשוי כמין חלונות: **והצלעות צלע אל צלע.** וכתיב בהאי קרא ולא (ב) היו אוחזים בקירות הבית ובקרא דיציע כתיב לבלתי אחוז בקירות הבית ש"מ דצלע ויציע חד הוא [א]: **ואיבעית אימא מהכא כותל ההיכל שש.** תימה לר"ת ולר"י דבתר קרא מייתי משנה דהוי כמו יהודה ועוד לקרא (ג) בפ"ק דקדושין (דף ו.) ואומר ר"י דהתם לא קפיד אלא אלשון ועוד אבל הכא דלא קאמר ועוד אתי שפיר וכענין זה מצינו בכמה מקומות (ב"ק דף נב:) דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים ושנוי במשנה: **והתא שש.** בתיכונה איירי דאותה היתה שש אבל תחתונה לא היתה אלא חמש כדכתיב והיציע התחתונה חמש באמה רחבה וגו' ונראה דלכך לא נקט התחתונה משום דכנגד התחתונה היה כותל ההיכל עביו שבע [ב] אע"פ שכותל מזרחי של היכל שלא היה בו תאים היה שש עביו למעלה ולמטה שאר כתלי ההיכל שהיו בהן מגרעות היו למטה עבין ז' וכנגד התיכונה עביו שש כי המגרעת היא אמה [ג] ולכך התיכונה רחבה מן התחתונה אמה ולכך נקט תיכונה משום דניחא ליה למינקט בכותל היכל מערב שש כמו שמונה התם בכותל מזרח ואם הוה נקט בתחתונה הוה צריך למימר כותל היכל שבע והתא חמש וניחא ליה למינקט שש במערב כמו במזרח ועוד נראה לר"י דהמגרעות היו בין בכותל ההיכל בין בשלשה כותלי התא והמגרעת היתה חצי אמה מכל צד והיתה כותל ההיכל מלמטה שש ומחצה [ד] וכנגד התיכונה שש והשתא ניחא דכל התאים היו מרובעים התחתונה חמש על חמש והתיכונה שש על שש והעליונה שבע על שבע [ה] והא דתנן במס' מדות (פ"ד מ"ד) התחתונה רחבה ה' ורובד שש אמצעית שש ורובד שבע המגרעת קרי רובד [ו] לפי שהוא כעין שורה בולטת דרובד היינו שורה כדתנן במסכת תמיד (פ"א מ"א) בית גדול היה ומוקף רובד של אבן ומפרש בגמ' דהיינו אילטוותא ועוד יש לפרש דבבית שני היתה יציע התחתונה שש והיה חלוק מבית ראשון כמו שמצינו שחלוקין תאים שלעתיד במשכן דיחזקאל דכתיב התם ורוחב הצלע ד' אמות ה"נ שמא כך היו חלוקין מבית ראשון ומניינא למימר דחשיב שפיר מלמטה:

לא

מסורת הש"ס

א) מדות פ"ד מ"ו, ב) לקמן סד., ג) בס"פ ליתא, ד) בס"א: לשכב ולישב,

תורה אור השלם

1 הַיָּצִיעַ הַתַּחְתֹּנָה חָמֵשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְהַתִּיכֹנָה שֵׁשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁבַע בָּאַמָּה רָחְבָּהּ כִּי מִגְרָעוֹת נָתַן לַבַּיִת סָבִיב חוּצָה לְבִלְתִּי אֲחֹז בְּקִירוֹת הַבָּיִת: מלכים א ו ו

2 וְהַצְּלָעוֹת צֵלָע אֶל צֵלָע שָׁלוֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים פְּעָמִים וּבָאוֹת בַּקִּיר אֲשֶׁר לַבַּיִת לַצְּלָעוֹת סָבִיב סָבִיב לִהְיוֹת אֲחוּזִים וְלֹא יִהְיוּ אֲחוּזִים בְּקִיר הַבָּיִת: יחזקאל מא ו

3 וְהַתָּא קָנֶה אֶחָד אֹרֶךְ וְקָנֶה אֶחָד רֹחַב וּבֵין הַתָּאִים חָמֵשׁ אַמּוֹת וְסַף הַשַּׁעַר מֵאֵצֶל אוּלָם הַשַּׁעַר מֵהַבַּיִת קָנֶה אֶחָד: יחזקאל מ ז

גליון הש"ס

מתני' לא מכר יציע. ע' בהר"ש בפי' נדרים דף נו ע"ב ד"ה וחכ"א:

מוסף תוספות

א. ואלו הם ודאי היציעים הסובבים לבית משלש צדדים וכן היו שלשים ושלש כדאיתא במסכת מדות (פ"ד מ"ג). ריטב"א. ב. [פי'] כותל ההיכל שמפסיק בין ההיכל ותא, וכותל התא [פי'] שמפסיק בינו ובין רשות הרבים. יד רמה. ג. שעובי כותל ההיכל לא היה שוה בכל מקום שאם כן היו צריכות לנקב החומה לתחוב בה ראשי הקורות של התא וזה לא רצו לעשות פן יורקבו. תוס' יומא נב. ד. וכותל התא ה' אמות ומחצה. שם. ה. שהיה מגרע חצי אמה מכל כותל. שם. ו. דהיינו אורך המגרעת השניה היא שש והמגרעת הראשונה ארכה שבעה. שם.

רבינו גרשום

המוכר את הבית. סתם: יציע. מפרש בגמ': שהיא פתוחה לתוכו. דמהו דתימא כיון דתשמישו לבית מכרו אפ"ה אינו מכור: בזמן שיש לו מעקה גבוה י' טפחים. דבר חשוב בפני עצמו לא מכרו. וכן היו רגילין שהיו משתמשין בגגותיהן: אפתא. דהכא הוי עליה ולא כההוא דאמר אפסר חזקת הבתים: בדקא חלילה. הוא פרוזדור שעושין בפני הבית ולרועין פורייי"א: מ"ד אפתא. אינו מוכר אע"פ שפתוח לבית כל שכן בדקא חלילה שלפני הבית שפתוח לחצר ולבית ודבר חשוב לעצמו: אבל מאן דאמר דבדקא חלילה. לא מיזדבנא דחשיבא: ג' שמות יש לו. במקרא: והיציע התחתונה. אלו לשכות שהיו בנויות חוץ לכותל בהמ"ק תחתים שנים ושלישים זו על גב זו. וכי האי גוונא היו בנויות דקי"ל דכותל ההיכל עביו שש אמות מלמטה כנגד היציע התחתונה והיא היתה חמש באמה רחבה וכנס אמה מכותל ההיכל כנגד תקרה של יציע התחתונה ועל אותה כניסה שוכבות קצות קורותיו של יציע וממנו ולמעלה כנגד יציע התיכונה היה עביו של כותל היכל חמש אמה ולהכי הוה תיכונה שש באמה רחבה וכנגד תקרה של תיכון כנס אמה בכותל היכל שעל אותה כניסה קצות קורות תיכון שוכבות וכנגד היציע שלישי היה עובי הכותל היכל ד' אמות. ולהכי והשלישית שבע באמה רחבה וכנס עוד אמה מקום שקורותיו שוכבות. נמצא מן תקרה השלישית ולמעלה עביו של כותל ג' אמה

רבינו גרשום (המשך)

והיינו כי מגרעות היינו כניסות לבלתי אחוז בקירות הבית כדי שלא יהיו צריכין לנקוב הכותל בשביל הנחת הקורות שלא יהא הכותל רעוע: והצלעות צלע אל צלע. ולא יהיו אחוזות בקירות הבית אלא כדאמרן במגרעות: והתא. היינו יציע: ובין התאים. כלומר בין תא לתא ה' אמות: ואיבעית אימא מהכא. מצי יליף דתא היינו יציע של אחר הבית דקא חשיב במדות דכותל ההיכל עביו שש והתא שש היינו יציע: אמר מר זוטרא. היכי אמרי' מכר את הבית סתם דלא מכר את היציע והוא דהויא יציע ד' אמות ברוחב דמקום חשוב בפני עצמו הוא: ה"נ. בור ודות אי הוי ד' רוחב אין מכורין אי לא לא והא בור לא הוי ד' אמות רוחב: האי תשמישתא. דבית לחוד הוא שהולכין בו ושוכבין בו ובור ודות עומדין לתשמיש אחר מש"ה אפי' פחות מד' אמות לא מכר אבל הכא גבי בית ויציע אידי ואידי חדא תשמיש מקום דירה. הלכך אי הוי ד' אמות חשוב הוא לעצמו ולא מכר ואי לא לא: השתא יציע. דתשמיש הבית הוא אמרת לא מזדבנא. חדר בפני עצמו דלאו תשמיש בית הוא אלא לישן בו או להצניע בו חפצים מיבעיא דלא מזדבן:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פכ"ה מהל' מכירה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריד סעיף א:

ב ב ג מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ג:

ג ד ה מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעיף א:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה חדר וכו' ואין תשמישו דומה לשל בית: (ב) תוס' ד"ה והצלעות וכו' ולא יהיו אחוזים בקירות הבית: (ג) ד"ה ואיבעית וכו' ועוד לקרא דהכי מקשה בפ"ק דקדושין:

לעזי רש"י

אפנטמ"ן [אפינטי"ץ]. מבנה נמוך מאחורי בית או בצידו.
לודר"ש [לוויי"ש]. צריף.

מוסף רש"י

היציע התחתונה חמש באמה רחבה. והתיכונה שש באמה רחבה והשלישית שבע באמה רחבה, למה, כי מגרעות נתן לבית סביב חוצה, קומת התא חמש אמות וגורע אמה מכותל ההיכל חמש אמות גורע אמה עוביו וכנס בו אמה לפנים והניח על אותה כניסה ראשי קורות גג עליית התא, שהיא קרקעית לאמצעית, ובשעולה עשר כנס אמה להניח ראשי קורות עליית האמצעית, שהיא קרקע העליונה, נמצאת אמצעית רחבה מן התחתונה אמה, והעליונה רחבה מן התיכונה אמה (מלכים א ו ו). והצלעות צלע אל צלע. הוא תא אל תא ותא על תא (יחזקאל מא ו). והתא. הוא יציע שקורין אפנדי"ץ בלע"ז (שם מ ז). לא את הבור ולא את הדות. המוכר את הבית לא מכר את הבור שבה ולא את הדות, בור בחפירה בלא בנין כתלים, ודות בבנין (ערכין יט.). אף על פי שכתב לו עומקא ורומא. כדאוקמה רב דימי בגמרא (לקמן סג:) דעומקא ורומא בקמתא לא קני והכי עומקא ורומא למיקני בור ודות שתשמישן חלוק מן הבית, שאינו עשוי אלא לשאוב ממנו מים (לקמן סד. ובעי"ז לקמן קלח:).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות